De Grote Verbouwing van ons voedsellandschap

Welke beleidsinstrumenten zijn nodig om landbouwfuncties in de Vlaamse open ruimte in de toekomst te verzekeren? Planologisch? Fiscaal? Andere?

Joachim Declerck, Bram Vandemoortel, Lene De Vrieze

— **Architecture Workroom Brussels**, cultureel innovatiehuis voor de transformatie van de sociale en fysieke leefomgeving.
— Professor Architectuur, Landschap & Transitie, **Universiteit Gent en EPFL Lausanne**

SALV Toekomstdialoog landbouw & ruimte
Brussel & online, 24 februari 2022

www.architectureworkroom.eu | www.degroteverbouwing.eu

VAN WAARUIT?

Vanuit de praktijk van transformatie
en innovatie van onze vruchtbare en
verstedelijkte rivierendelta.

Architecture Workroom Brussels is het cultureel innovatiehuis voor de transformatie van de sociale en fysieke leefomgeving.

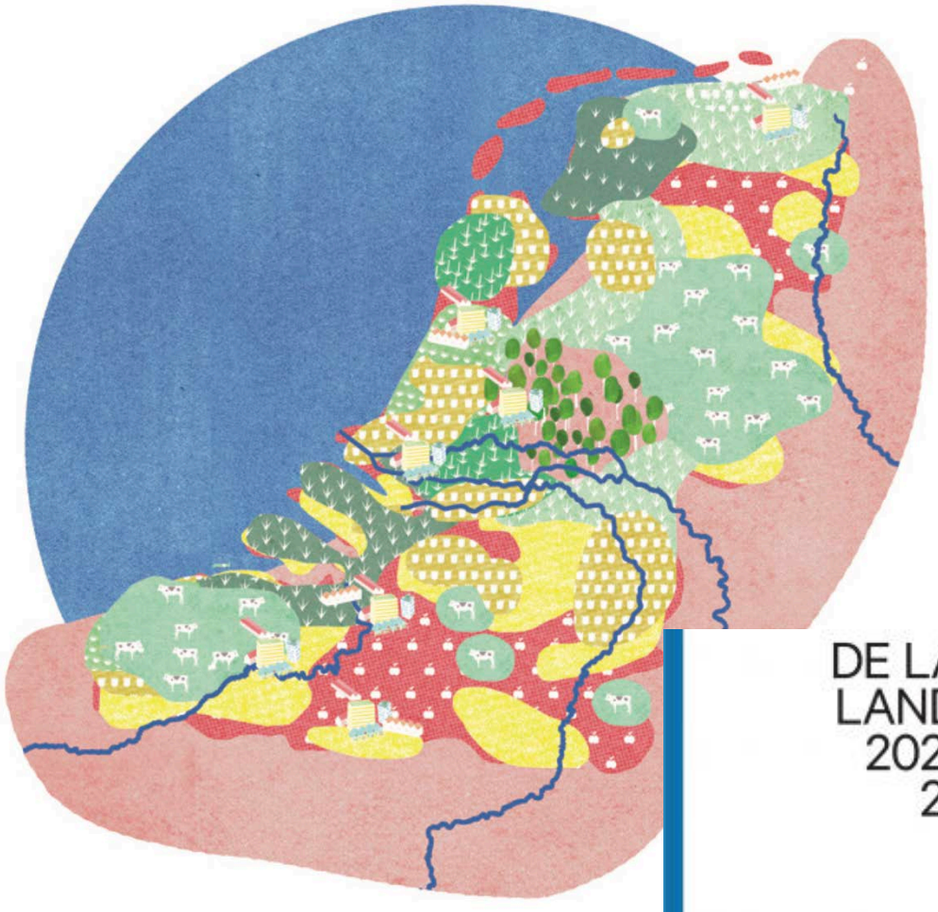

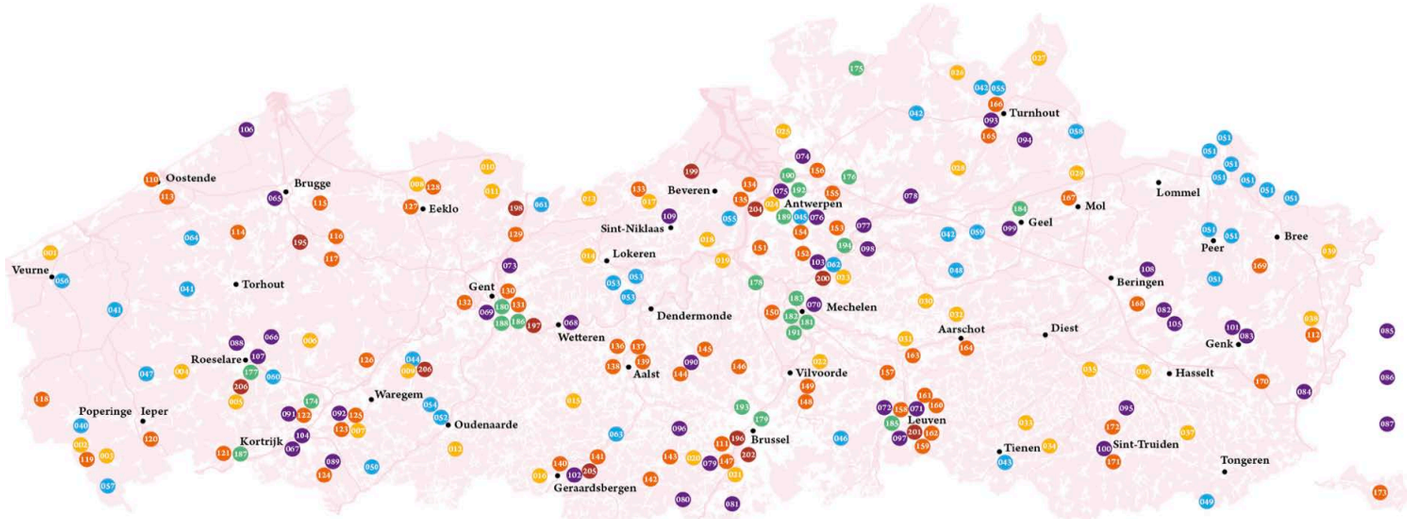

Inzendingen Water+Land+Schap
Inzendingen Proeftuinen Droogte
Geselecteerde Proeftuinen Ontharding
Kiemen en voorbeeldprojecten Voedsel+Land+Schap
Kiemen en voorbeeldprojecten Luwte-Oases
Kiemen en voorbeeldprojecten Grondzaken

Transitie 3 —— Transitie naar een gezonde landbouw

Architecture Workroom Brussels is het cultureel innovatiehuis voor de transformatie van de sociale en fysieke leefomgeving.

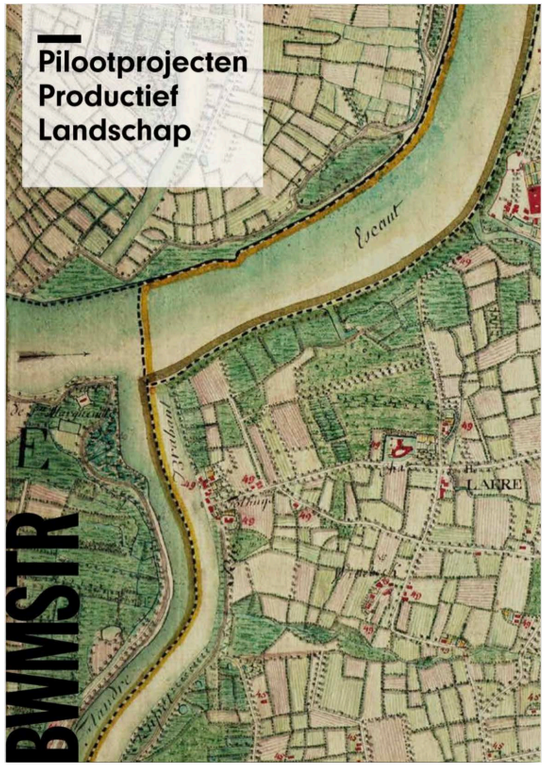

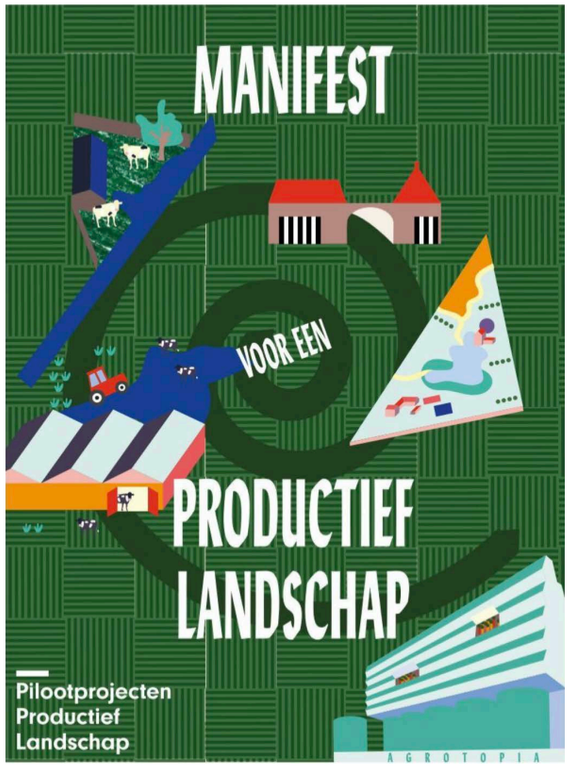

Architecture Workroom Brussels is het cultureel innovatiehuis voor de transformatie van de sociale en fysieke leefomgeving.

STELLING 1/3

We hebben het onmiddellijk of enkel over de instrumenten (de hamer, de zaag, ...) maar niet over welk meubel we ermee zouden willen bouwen, noch over het bouwproces dat we nodig hebben om dat meubel in elkaar te krijgen.

Dimmend aantal landbouwers
End-of-pipe in voedselketen
Geen integrale ontzorging

Pilootprojecten Productief Landschap

Hoeve de Waterkant, Tim Van De Velde

Gepolariseerd, defensief en zonder alternatief

Indien een herstelbeleid niet focust op ongelijkheid, dreigt de levensstandaard door de coronacrisis voor het eerst in dertig jaar wereldwijd een duik te nemen, waarschuwt de UNDP. ‘Business as usual is geen optie.’

En de mens, hij boerde achteruit

Opinie

Onderzoekers reageren op Boudry en Boersma: ‘Ongenuanceerd, vertekend geïnformeerd en dualistisch’

Brede coalitie roept op om zonevreemd gebruik van agrarisch gebied te stoppen

18 NOVEMBER 2021

Een coalitie van 13 middenveldorganisaties roept de Vlaamse overheid op om alle mogelijk functiewijzigingen in het agrarisch gebied te schrappen. “Dat is een absolute vereiste om de verdere residentialisering en ander zonevreemd gebruik van het buitengebied op korte termijn te stoppen”, klinkt het. De oproep komt er naar aanleiding van de Werelddag van de Stedenbouw die dit jaar in het teken van landbouw staat.

Lees meer over: ruimtelijke ordening open ruimte

Vilt

Waarom korter niet per se beter is als het gaat om voedselvoorzieningsketens

2 FEBRUARI 2021

De angst voor tekorten in de supermarkten tijdens de eerste fasen van de Covid-19-pandemie heeft veel mensen ertoe aangezet hun voedsel bij lokale producenten te kopen. “Maar hoewel lokaal eten en korte ketens vaak worden gezien als een duurzamer alternatief voor ons mondiale voedselsysteem, is de realiteit veel complexer”, zegt dr. Tessa Avermaete, bio-econoom aan de KULeuven, in een interview met het Europees magazine Horizon.

Lees meer over: korte keten economie onderzoek

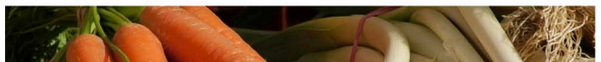

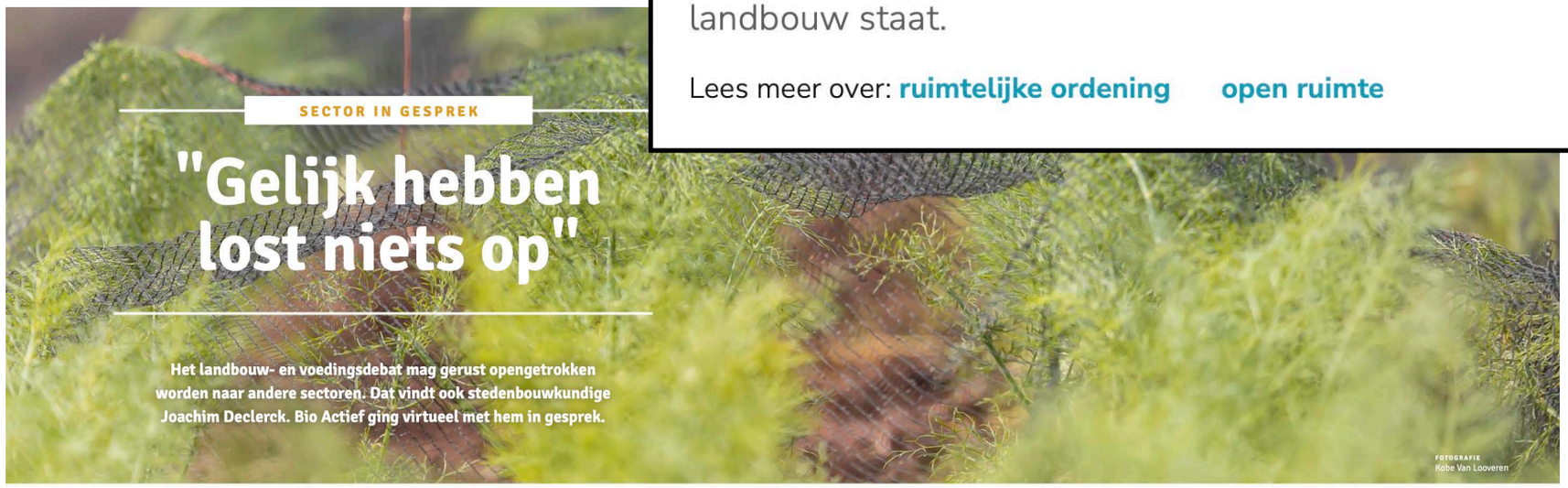

SECTOR IN GESPREK

"Gelijk hebben lost niets op"

Het landbouw- en voedingsdebat mag gerust opengetrokken worden naar andere sectoren. Dat vindt ook stedenbouwkundige Joachim Declerck. Bio Actief ging virtueel met hem in gesprek.

FOTOGRAFIE
Kobe Van Looveren

VOOR WIE?

interesse?

Daar zijn meerdere redenen voor. Wie een huis wil bouwen, heeft allerlei mogelijkheden en beperkingen. Al je wensen realiseren lukt nooit. Architecten helpen dus met keuzes maken en integreren al die mogelijkheden en beperkingen in één ruimte. Bij het voedingsdebat speelt diezelfde manier van denken: we zitten met een begrensde planeet waar we ook keuzes zullen moeten maken.

Daarnaast ervaren architecten steeds meer dat hun werkveld vernauwt tot het ontwerpen van vastgoedproducten, waarbij ze binnen strenge financiële kaders mogen instaan voor de vormgeving. Ze moeten zitten we op de vruchtbare rivierendelta van de Schelde, de Maas en de Rijn. Dat creëert zowel conflict als synergie. Conflict, want de stad neemt steeds meer landschap in, maar ook synergie, want door de aanwezigheid van vruchtbare bodems en water zijn de mensen hier komen wonen. Op dit moment stoten we op de grenzen. Wie nu nog een stuk grond in beslag neemt om er een villa met zwembad op te zetten, moet beseffen dat hij een stuk vruchtbare grond definitief "opeet".

Net als voor water en energie moeten we beter plannen hoe we onze toegang tot voedsel willen organiseren. Het is toch vreemd dat al onze basisvoorzieningen geregulеerd zijn, behalve voeding. Waarom zou het logisch zijn dat we om die automatische piloot te omkaderen en te corrigeren.

Zo zou het recht op voedsel ook onderdeel moeten uitmaken van een stedelijk systeem, waarbij stedenbouw als hefboom fungeert voor agro-ecologische productie. We werken nu binnen een mondiaal project onder leiding van Michiel Dehaene (UGent) en Chiara Tornaghi (Coventry University) aan de contouren van deze "Agro-Ecologische Stedenbouw", met Rosario, Londen, Riga en Brussel als testcases. (Lees meer op http://urbanisinginplace.org).

Hoe zie je dat in de praktijk?

In São Paulo hebben ze de armoede en de

Dit voorbeeld toont vooral aan hoe je op verschillende vlakken tegelijkertijd moet werken. Denk aan voedselparken. De afspraak moet zijn: we zetten geen villa's meer, maar gebruiken de grond voor stedelijke landbouw en we nemen af van de lokale keten. Daarover kan je mensen samen aan tafel krijgen.

Jullie lijken met Architecture Workroom Brussels sterk in te zetten op die samenwerking?

Als ontwerpers zoeken we naar mogelijkheden om de nieuwe noodzakelijke transformaties te verbeelden, daar coalities rond te vormen en samen te werken aan een nieuwe praktijk. De tijd dat iedereen vanuit de visie van zijn achterban, al dan niet met debatfiches,

Weg van de polarisering, op naar het compromis?

Ik ben het beu om gelijk te (moeten) hebben. De kranten staan vol met stukken over mensen die gelijk hebben, maar dat helpt ons niet vooruit. Ze voeden het debat, maar in de praktijk zien we niets gebeuren. Kijk naar de klimaatakkoorden, de betonstop en straks misschien ook de Europese Farm-to-Fork-strategie. De experten hebben gelijk, maar alles blijft bij het oude. De media zorgen ervoor dat mensen in polariseringen redeneren. Zo is er nauwelijks ruimte voor een common ground. Hoe meer polarisering, hoe moeilijker die te overbruggen is en hoe meer negativiteit er ontstaat.

Naar een ontwikkelingsstrategie
VOOR voedselproductie
WANT deltabodems, % geopolitieke onafhankelijkheid,
landschapsbeheer, reductie klimaatimpact, etc.

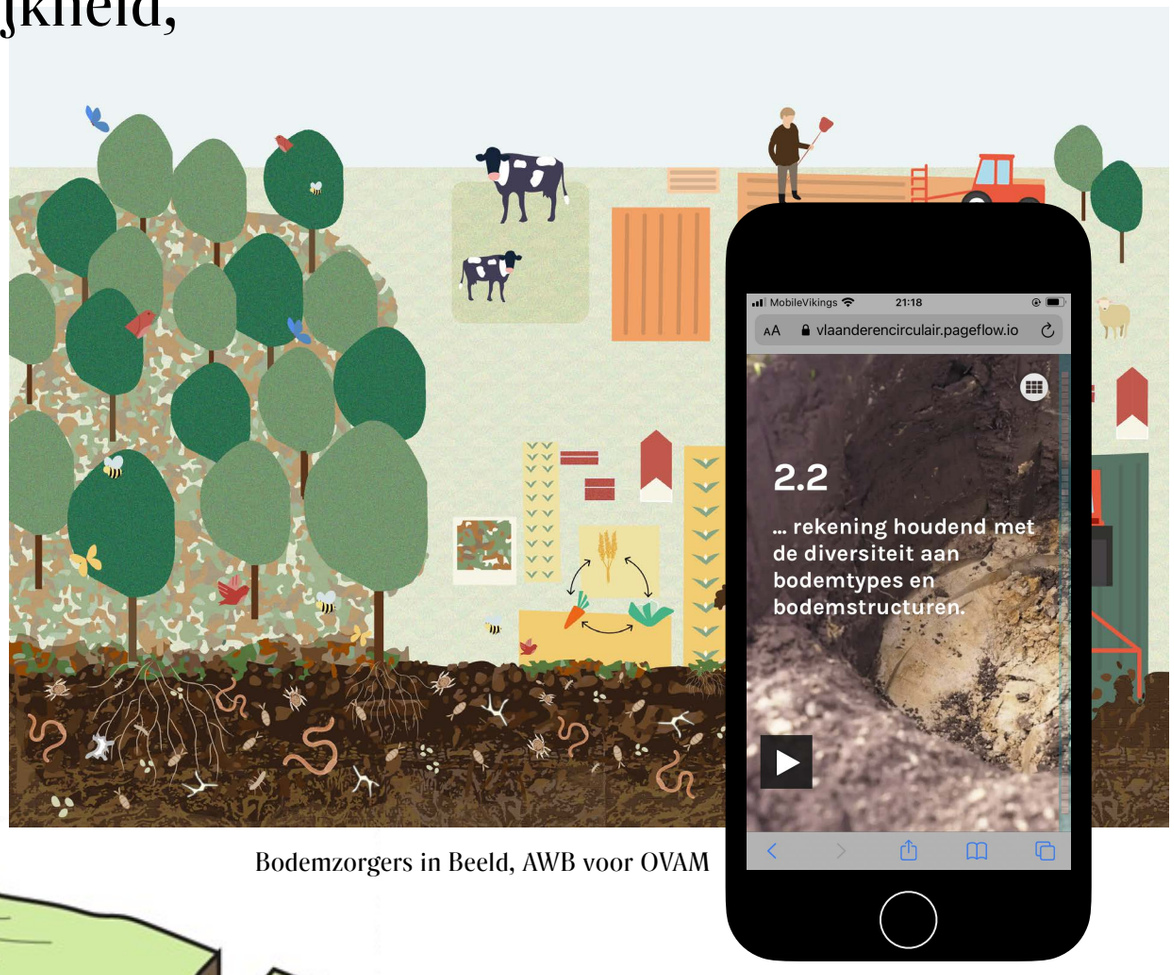

Bodemzorgers in Beeld, AWB voor OVAM

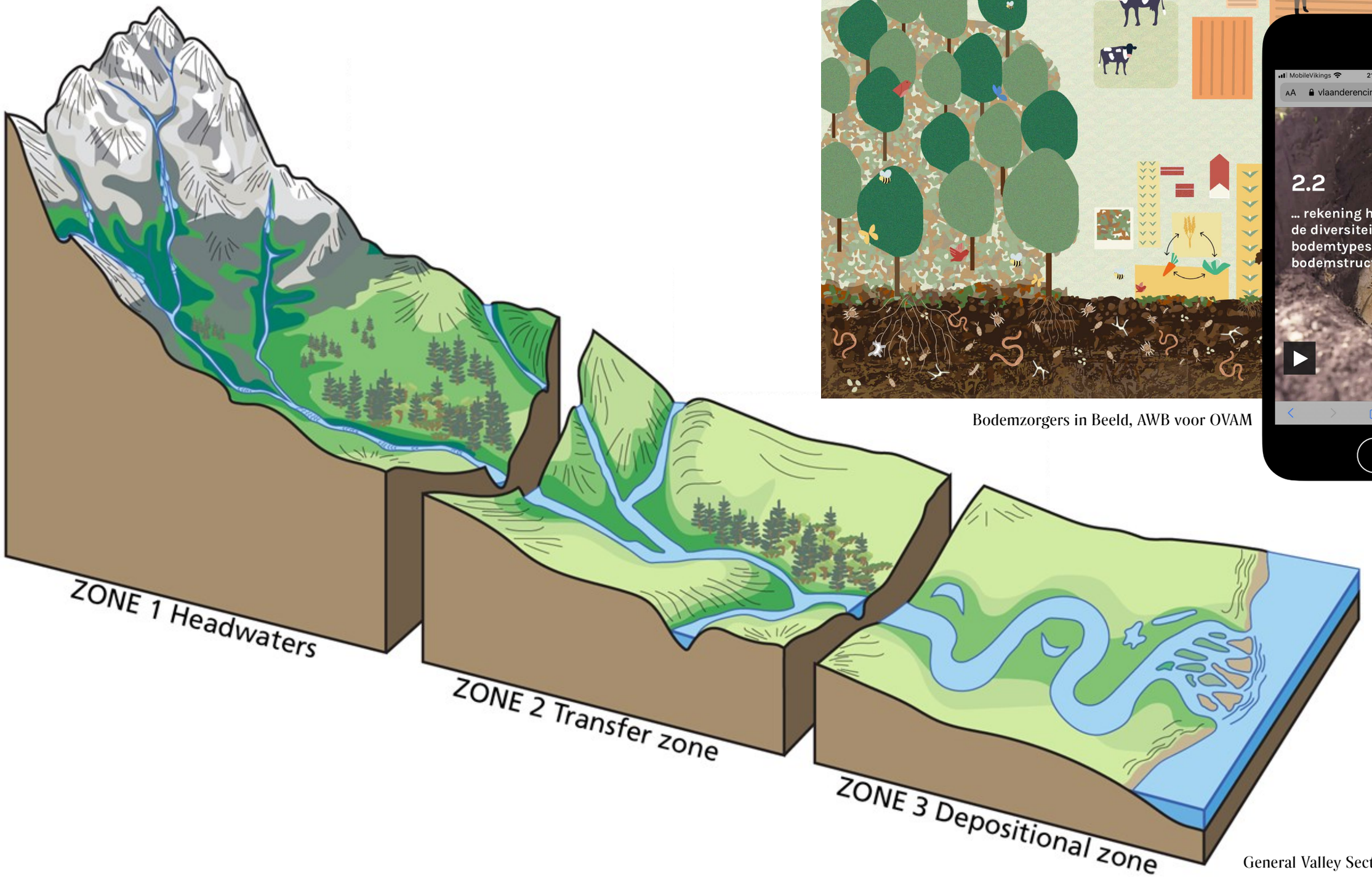

General Valley Section

STELLING 1/3

We hebben het onmiddellijk of enkel over de instrumenten (de hamer, de zaag, ...) maar niet over welk meubel we ermee zouden willen bouwen, noch over het bouwproces dat we nodig hebben om dat meubel in elkaar te krijgen.

- denken ifv landbouwers ifv voedselproductie
- voorbij ‘ieders gelijk’ naar een gedeelde agenda
- voldoende redenen voor een voluntaristische ontwikkelingsstrategie voor voedselproductie

STELLING 2/3

Behoud van systeem is geen optie.
Behoud van systeem is verlies.

Druk op landbouwgebied zo lang mogelijk negeren en compenseren?

- 15%

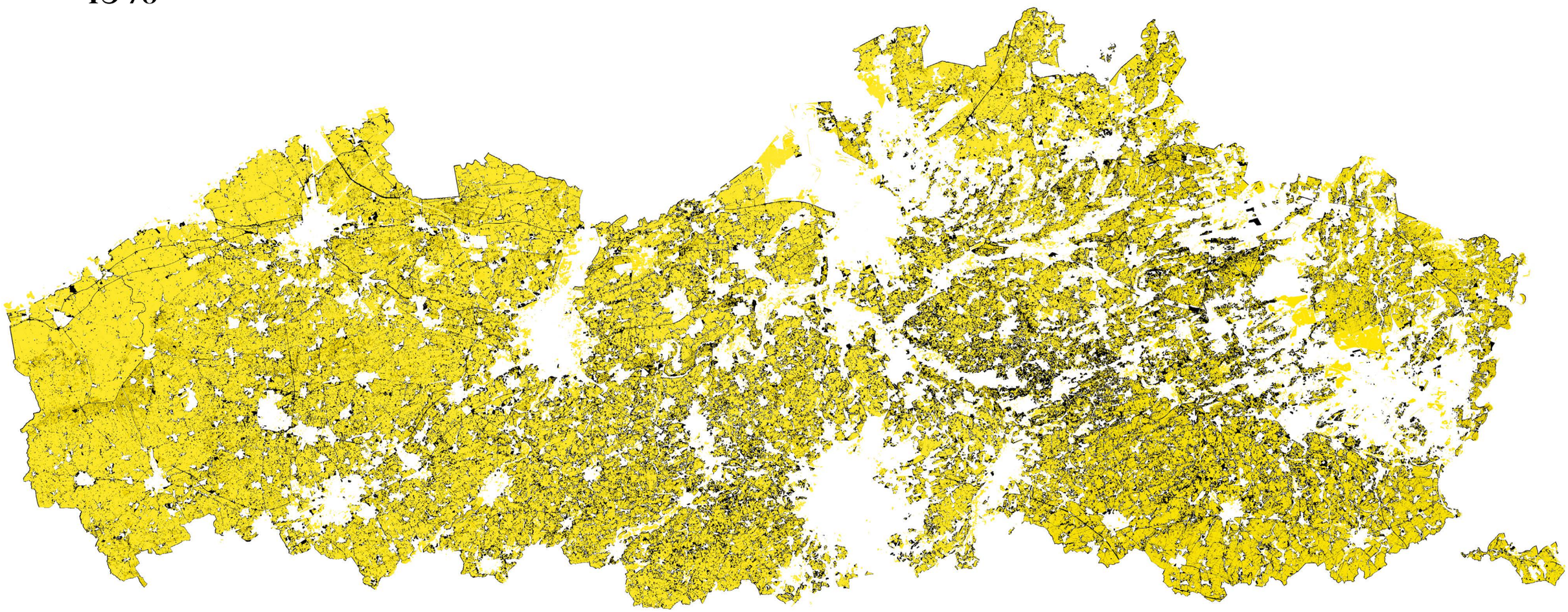

Landbouwgebied...

...onder druk van verstedelijking (15% van alle landbouwgrond)

Druk op landbouwgebied zo lang mogelijk negeren en compenseren?

- 15%
- 45%

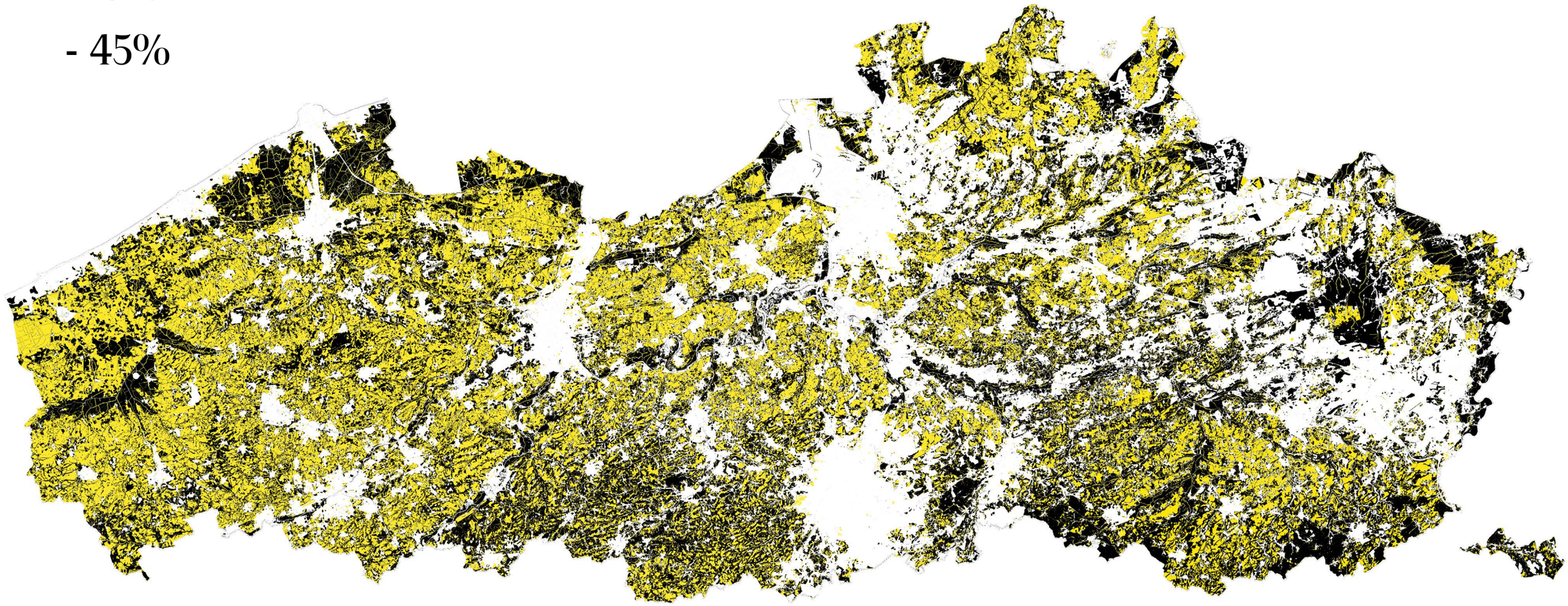

Landbouwgebied...

...onder druk van verstedelijking en ecologische impact/doelen (60% van alle landbouwgrond)

Druk op landbouwgebied zo lang mogelijk negeren en compenseren?

- 15%
- 45%
- 8%

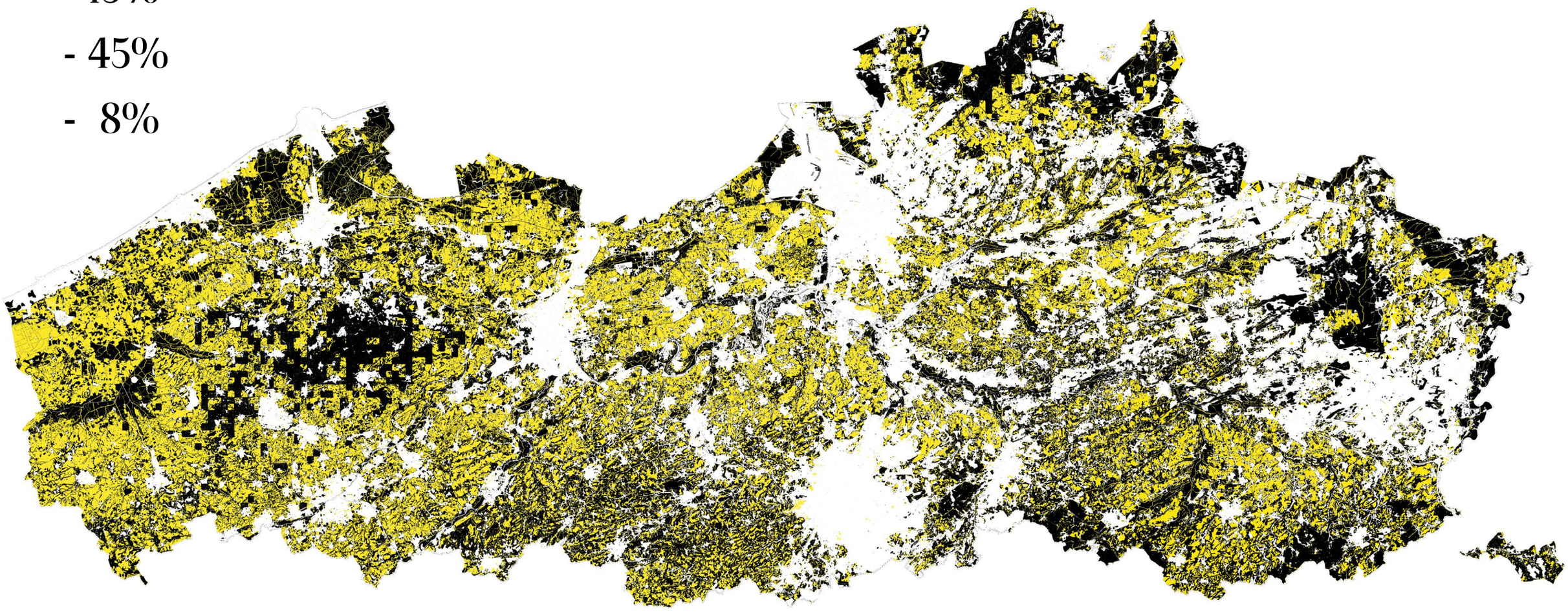

Landbouwgebied...

...onder druk van verstedelijking, ecologische impact/doelen,
en (enkel hoogste concentraties) stikstofuitstoot (68% van alle landbouwgrond)

Of de onvermijdelijke transitie begeleiden richting toekomstgerichte voedselproductie?
Van miljarden om uit te kopen naar een transitie- en ontwikkelingsfonds?

STELLING 2/3

Behoud van systeem is geen optie.
Behoud van systeem is verlies.

Zonder (1) landbouwers, (2) gedeelde agenda voor de voedselproducenten, en (3) ontwikkelingsstrategie, laten we alle ruimte aan andere maatschappelijke sectoren om voedselproductie verder weg te drukken en denken uit onze vruchtbare delta. Een delta zonder land(schaps)bouwers is zowel fragiel als duur.

Dit omkeren is een collectieve verantwoordelijkheid: met een positief ontwikkelingsverhaal voor de voedsel-productie nemen we de maatschappij mee. Met forse investeringen in transitie bouwen we aan een toekomstgericht systeem.

STELLING 2/3

Behoud van model is geen optie.
Behoud van model is verlies.

Van compensatie naar investering:
transitiefonds voor een
toekomstgerichte sector

STELLING 3/3

Het systeem biedt onvoldoende ondersteuning in verhouding tot de bereidheid tot verandering op het terrein.

Water+Land+Schap

ondersteund door programmateam

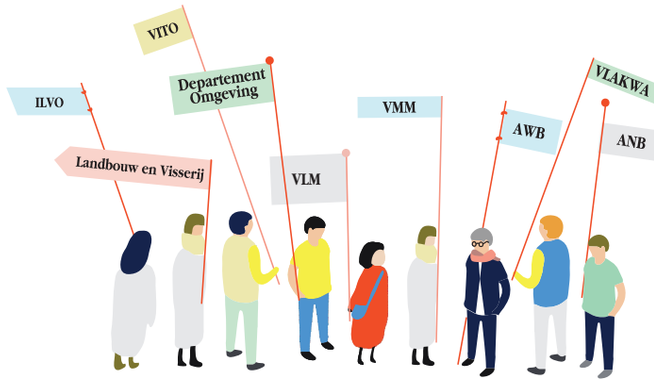

Bob Van Mol

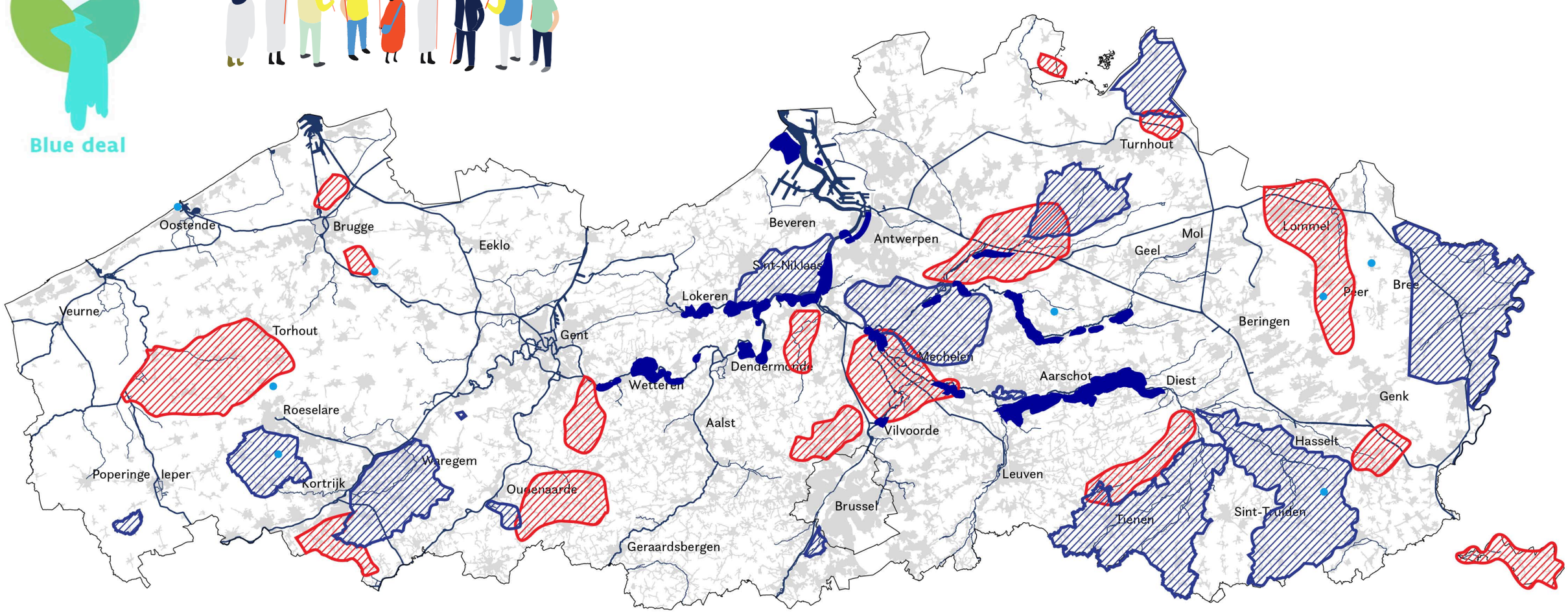

Open Ruimte Platform

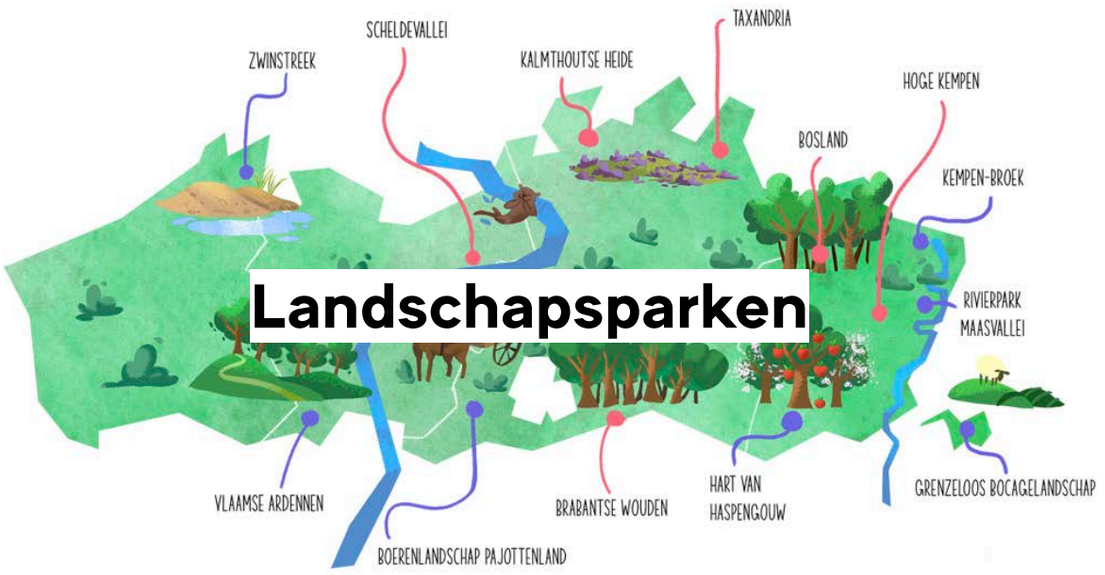

“Er is kapitaal beschikbaar, er zijn maatschappelijke doelen en doelen in de voedselketen. We willen met z’n allen dat boeren betere toegang tot grond krijgen. Er is veel enthousiasme en er zijn al veel concrete projecten.

Bob Van Mol

Maar als iedereen in zijn eigen hoekje bezig blijft, dan gaan we nooit tot een kritische massa grond komen om de verandering in te zetten.”

De Grote Verbouwing

STELLING 3/3

Het systeem biedt onvoldoende ondersteuning ten opzichte van de bereidheid tot verandering op het terrein.

– Ondersteun toekomstige landbouwers
– Bouw een gedeelde agenda binnen én buiten de sector
Implementeer een ontwikkelingsstrategie

1/3
instrumenten maar
geen meubel

2/3
behoud van systeem
= verlies

3/3
ondersteuning systeem <
bereidheid op terrein

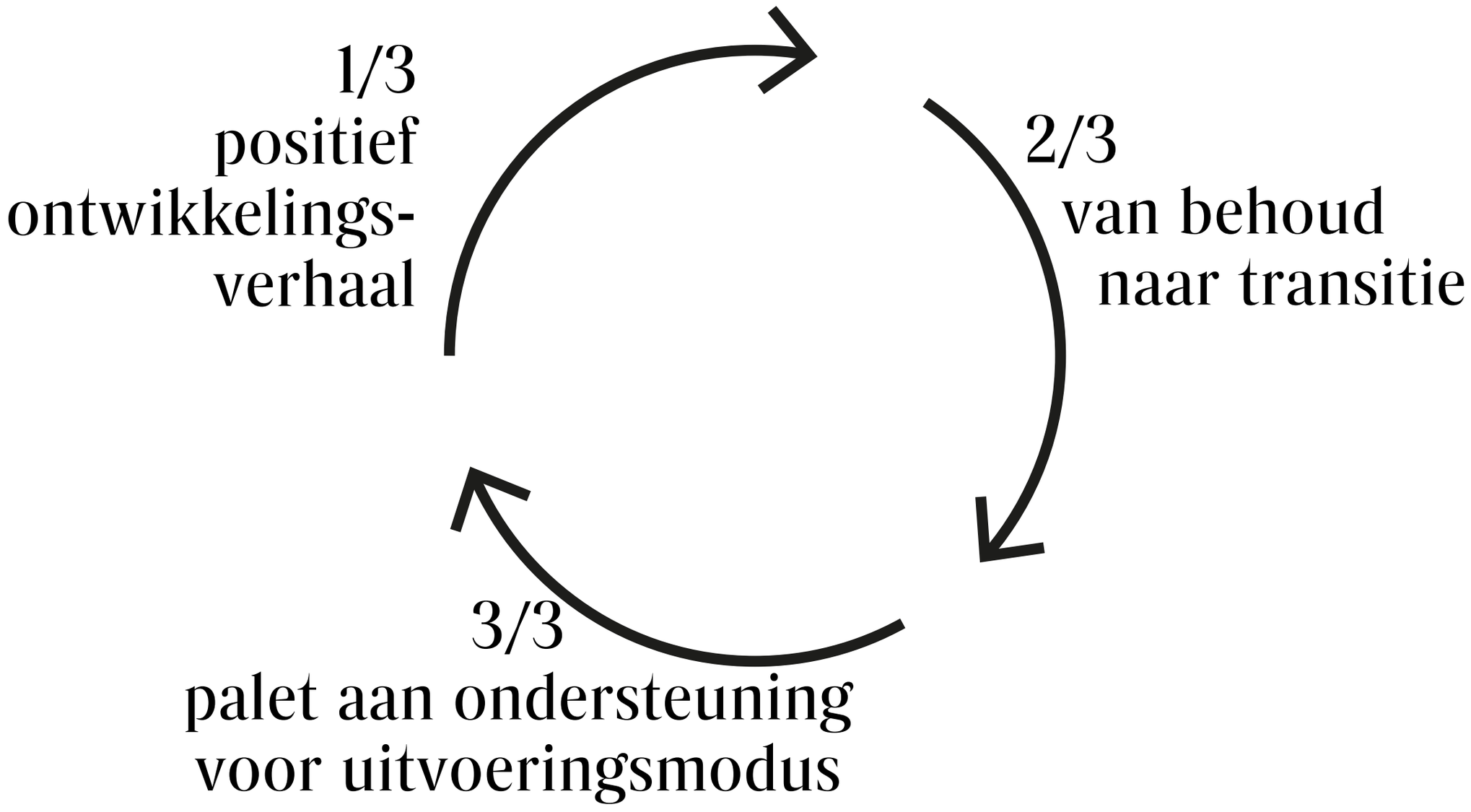
1/3
positief
ontwikkelings-
verhaal
2/3
van behoud
naar transitie
3/3
palet aan ondersteuning
voor uitvoeringsmodus

De Grote Verbouwing van ons voedsellandschap

Welke beleidsinstrumenten zijn nodig om landbouwfuncties in de Vlaamse open ruimte in de toekomst te verzekeren? Planologisch? Fiscaal? Andere?

Joachim Declerck, Bram Vandemoortel, Lene De Vrieze

— **Architecture Workroom Brussels**, cultureel innovatiehuis voor de transformatie van de sociale en fysieke leefomgeving.
— Professor Architectuur, Landschap & Transitie, **Universiteit Gent en EPFL Lausanne**

SALV Toekomstdialoog landbouw & ruimte
Brussel & online, 24 februari 2022

www.architectureworkroom.eu | www.degroteverbouwing.eu